

Slovenci najmanj vedó. Včasih pride kak tujec, kateri izkorišča prirodne darove, mimo katerih so stoletja brez koristi hodili domorodci kakor slepi. Ali bi ne bila skrb za tako delovanje bolj umestna za naše izobraženstvo, kakor pa marsikaj, kar napolnjuje našo javnost s praznim šumom?

Jan Nowopacký. V Pragi je razstavil svoje slike Jan Nowopacký, eden najstarejših čeških slikarjev. Rojen je bil l. 1821. v Starih Nechanicah. Andrlík je izdal njegovo biografijo, v kateri pripoveduje, kako je prišel ubogi deček na Dunaj, odkoder se je šele l. 1895. vrnil na Češko. Naslikal je mnogo študij s Štajerskega Tirolskega, iz Dalmacije in Istre. Potem je šel v Neapolj in v Rim. Na dunajskih razstavah pred štiridesetimi leti je bilo mnogo slik Nowopackega. Kot učitelja so ga poklicali na dvor. Poučeval je v risanju pri vojvodu Koburškem, nadvojvodu Jožefu, nadvojvodinji Gizeli in prestolonasledniku Rudolfo. L. 1872. je kupil cesar Franc Jožef od učitelja svojih otrok veliko sliko „Polnočna molitev frančiškanov v Solnogradu“. Nowopacký je negoval bolj realistiško smer. Enoinosemdesetletni umetnik je letos v Pragi v palači grofa Sylva-Tarouca na Příkladu razstavil plodove svojega dolgoletnega umetniškega truda. Ob priliki priobčimo to ali ono njegovo sliko.

K. P. Pobědonoscev.

Zadnje mesece so večkrat poročali časopisi, da je prišel najvišji prokurator „Svetega sinoda“ v Peterburgu, Konstantin Petrovič Pobědonoscev, pri carju v nemilost in da bo moral stopiti v pokoj. Ta poročila so zbudila veliko pozornost, ker Pobědonoscev je markantna osebnost, katera izraža ves sedanji ruski državni in cerkvenopravni princip. Pridobil si je velik vpliv v državi in, natihem sovražen od nezadovoljnejev, vendar z neupogljivo vztrajnostjo vzdržuje absolutistični cezaropapizem.

Peter Veliki, ki je sebe proglasil samovoljno za cerkvenega glavarja, je kot najvišjo oblast v cerkvenih zadevah ustanovil „Sveti sinod“. Na čelu mu stoji najvišji prokurator, kateri se smatra kot posredovatelj carske volje v verskih stvareh in ima največji vpliv na cerkveno in posredno tudi na državno upravo. „Sveti sinod“ nastavlja duhovnike, skrbi za njih vzgojo, opravlja cerkveno cenzuro itd. Ves nenaravni položaj ruske cerkve se vidi že iz tega, da stoji na čelu tej najvišji cerkveni oblasti laik - uradnik.

Sedaj šestinsedemdesetletni Pobědonoscev je sin moskovskega profesorja. Na Ruskem voščijo mladim dijakom: Bog ti daj zdravja in postani minister! To oboje uživa Pobědonoscev, kajti on ima dostojanstvo ministra in je pri svojih letih še trden in krepak. Po končanih pravnih študijah je postal tajnik v moskovskem senatnem oddelku in profesor državljskega prava. Poklicali so ga na dvor, da poučuje carjeviča Niko-

laja, in ko je ta umrl, carjeviča Aleksandra, v pravoslovju. Odslej se je dvigal vedno višje, dokler ga ni njegov bivši učenec, car Aleksander III., kot svojega osebnega namestnika postavil na čelo „Svetemu sinodu“.

V Pobědonoscevu sta se v resnici na pravruski način združili državna in cerkvena ideja. To vidimo že iz njegovih literarnih del. Napisal je učno knjigo državljskega prava v treh zvezkih in sodiški navod k civilnemu pravnemu redu, vmes pa je prelagal knjigo Tomaža Kempčana. Izdal je več zgodovinskih razprav poleg „Izpovedanj“ svetega Avgušтина. Preložil je Thierschevo knjigo o krščanski rodbini in sestavil razpravo o cerkvenih praznikih. Pobědonoscev izkuša v svojih spisih dati ruskemu cezaropapizmu tudi znanstveno podlago. Dokazati hoče, da mora biti

K. P. Pobědonoscev.

najvišji posvetni vladar tudi cerkveni poglavar. To je seveda velika zmeta: Cerkev je vesoljna, država pa omejena; cerkev je duhovna in večna, država pa posvetna in končna; cerkev je neodvisna božja ustanova, država pa človeško delo. Jasno je, da mora biti vladar, ki se drži načela, da je le ona vera prava, katero priznava, kdor ima posvetno oblast v roki, absolutističen, nasilen, kateri izkuša duhovno nepokorščino potlačiti s posvetno silo. Zato je tudi Pobědonoscev vedno nagnjen k preganjanju onih, ki se ne uklanjajo državnoverski ideji. Odtod njegovo nasprotstvo do katoličanstva, kakor tudi do mnogostevilnih razkolnih sekt, katere so se ustanovile v sredini ruskega ljudstva. Po njegovih nazorih je duhovnik cerkvenodržavni uradnik in vse cerkveno življenje je podložno državnim naredbam, kakor vojaštvo

ali politična uprava. Jasno je, da je Pobědonoscev tudi nasprotnik ustave v zapadnoevropskem smislu. Napisal je več razprav, v katerih dokazuje škodljivost modernega parlamentarizma in z vso duhovitostjo razlaga vse slabe strani novodobnih „svobodomiselnih“ naprav, da bi Ruse odvrnil od njih.

Vendar so novodobni nazori prodrli tudi v Rusijo. Ruski mladenči so se izobrazovali prej večkrat na nemških vseučiliščih in tam so se navzeli protestantskega racionalizma, zlasti pa panteističnih nauk Hegelovih. Puhlo brezverstvo francoskih racionalistov je prodrlo na Rusko že v XVIII. stoletju, in carjica Katarina II. je dala svetu zgled „papežinje“, ki vlada s carskega prestola vero, v katero sama ne veruje. Novo slovstvo se ni ustavilo ob ruskih mejah, ampak je zaneslo svoje ideje daleč v rusko inteligenco. Reči se pač more, da vlada v mišljenju ruskega izobraženca globok dualizem dveh popolnoma si nasprotnih svetov: Oficielno-verskega z zunanjim cerkvenim obredom, in svobodno-racionalističnega, ki ga pa mora zatajevati. Edinole rusko leposlovje je moglo izraziti to notranjo razdvojenost. Pesmi Nekrasova, romani Turgenjeva in Tolstega nam razkrivajo to dušno nesoglasje v krepkih, realističnih barvah.

Pobědonoscev zatira tega duha. Vneto dokazuje, da je vsa zapadna kultura velika laž. Straussa in Renana pobija kot bogokletneža, dokazuje napake darvinizma, svari pred nesmiselnim povzdigovanjem človeške individualnosti ter se bori z vso dialektiko proti slepilnemu fantomu one svobode, ki je mati razbrzdaniosti in revolucije. Splošna volilna pravica mu je najusodepolnejša zmota, demokracijo primerja z vodenico, o kateri so rekli včasih: „Crescit indulgens sibi“, ideja ljudske volje mu je ena najbolj lažnivih izmišljotin; Pobědonoscev obžaluje dežele, katere so si pravosodje pokvarile s porotniki. Vse to obsoja, ker je v nasprotju z idejo carstva in z njegovo idejo cerkve.

Največji vpliv je imel Pobědonoscev pod carjem Aleksandrom III., kateri je imel neomejeno zaupanje do svojega bivšega učitelja. Katkov, Pobědonoscev in Tolstoj (bivši učni minister) so bili možje, ki so najbolj provzročili ostre naredbe proti drugovercem in svobodnejšim težnjam. Pobědonoscev je ostal na svojem mestu tudi pod sedanjim carjem Nikolajem II., dasi je njegov vpliv precej padel.

Ni se čuditi, da svobodomiselniji, zlasti mlajši elementi silno sovražijo tega moža, v katerem vidijo poosebljeno starorusko konservativnost. Že l. 1884. so dijaki zahtevali preosnove vseučilišč in hrupno demonstrirali proti starim naredbam. L. 1901. bi bil Pobědonoscev skoro postal žrtva napadalca. V noči od 21. do 22. marca se je priplazil k oknu njegovega stanovanja dijak Nik. Konst. Lagovskij in je ustrelil večkrat na najvišjega prokuratorja, sedečega pri pisalni mizi, a ga je zgrešil. Tudi učni minister Bogoļepov, katerega je ustrelil dijak Karpovič, je bil pristaš Pobědonosceva.

A Pobědonoscev doslej še ni odstopil, dasi se kaže, da car Nikolaj II. ni pristaš njegovih strogih in nestrpnih pravoslavnih idej.

Maloruske narodne pesmi. „Naukovo Tovaristvo imeni Ševčenka“ je izdalo kot XI. knjigo „Etnografičnega Zbirnika“ obširno zbirko „Galicko-ruskih narodnih pisni z meljodijami“, katere je v Hodovicah nabral dr. Ivan Kolessa. Nabiratelj je nedavno umrl. Dr. Kolessa je doma v Galiciji dobil veselje do narodne poezije od svoje babice, katera mu je pevala ruske melodije in pripovedovala narodne pravljice. Pozneje je kot vojaški zdravnik služil pri armadi, bil dalj časa tudi ob slovenski meji v Karlovcu. Tu je zbolel ter prišel v bolnišnico v Zagreb in odtod v Stenjevec, kjer je umrl l. 1898. Med temi napevi je posebno mnogo „kolomijk“. To so narodne pesmi s precej stalno ritmiško obliko, ki se pevajo najpogostejše med Malorusi. Vsaka kolomijka ima dva štirinajstzložna stiha, katerih zlogi se dajo uvrstiti v sledeče skupine: $[(8 + 6) 2] = [(4 + 4 + 3 + 3) 2] = [(4 + 4 + 2 + 2 + 2) 2] = [(2 + 2 + 2 + 2 + 3 + 3) 2]$. Zgled take kolomijke je n. pr.:

Mene mati porodila, vzjila povivati,
abo vmiraj, abo rosti, budeš bidovati.

Včasih vmes nastopijo tudi dvanajsterozložni stihi $(2 + 1 + 2 + 1 + 6)$:

Popid sad, popid sad, tej popid sadočki.

V melodijah prevladujejo molovi toni z različnimi ritmi.

Velikoruske narodne pesmi. V „Žurnalu ministerstva narodnago prosvěščenja“ je priobčil J. Avtamonov zanimivo razpravo o simboliki rastlin v velikoruski narodni pesmi. Svojo razpravo zaključuje s sledečo sodbo (str. 286.): „Velikoruska narodna poezija, katero tlači odurna, obdajajoča jo dejstvitelnost, nas ne more razveseljovati z onimi jasnimi in raznoobraznimi slikami, kakor nam jih podaja poezija maloruska; ko nam ona slika življenje, nam podaja polno prizorov gorja in trpljenja, a radost in sreča imata v njej le neznatno mesto. Ta tužni značaj prevladuje tudi v simboliki velikoruskih pesmi; ž njim je prepojena tudi njih glasba on odmeva iz vseh motivov.“

Ruski arhivi. Doslej se pač Rusi niso mnogo zanimali za svoje arhivalične vire. Zdaj je pa izdal D. J. Samokvasov knjigo „Arhivnoje delo v Rossiji“, katero obdeluje arhivologijo z znanstvenega stališča. Pisatelj zahteva, da se naj ustanove v Moskvi in v Kievu kot v najstarejših mestih ruskih vseučiliške stolice za „arhivovedenje“, kjer naj bi se poučevalo, kako treba urejati, ohranjati in rabiti arhive

Ruski „Narodni dom“ v Lvovu je velik naroden zavod, kateri ima veliko knjižnico, muzej in cerkev poleg drugih prostorov, ki so namenjeni narodnim potrebam. Vsak mesec izdaja izvestje o svojem gospodarstvu.

